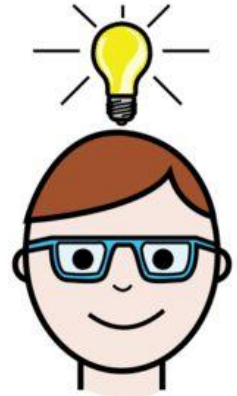
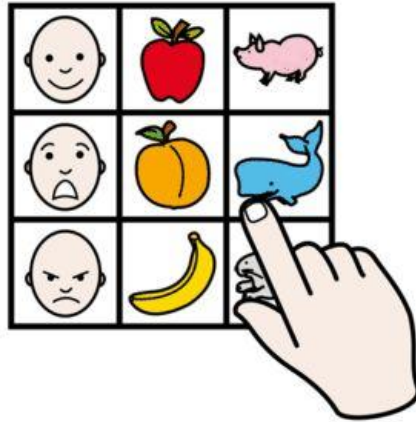
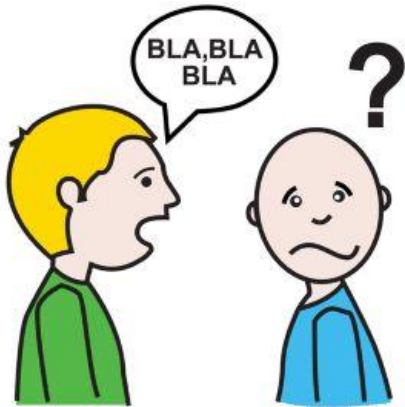

Tillgänglighetsmodellen i praktiken -

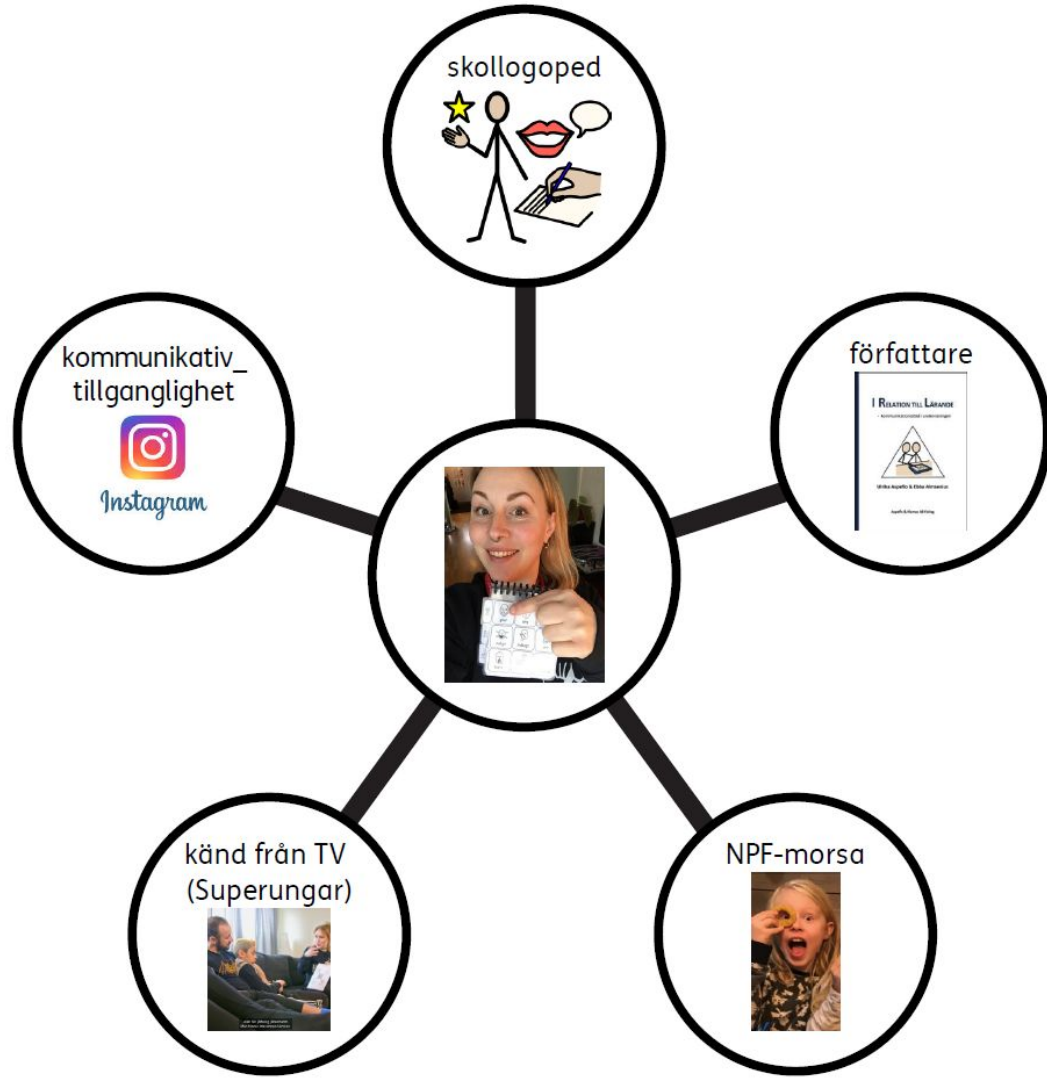
En konkret föreläsning om kommunikationsstöd i skolan

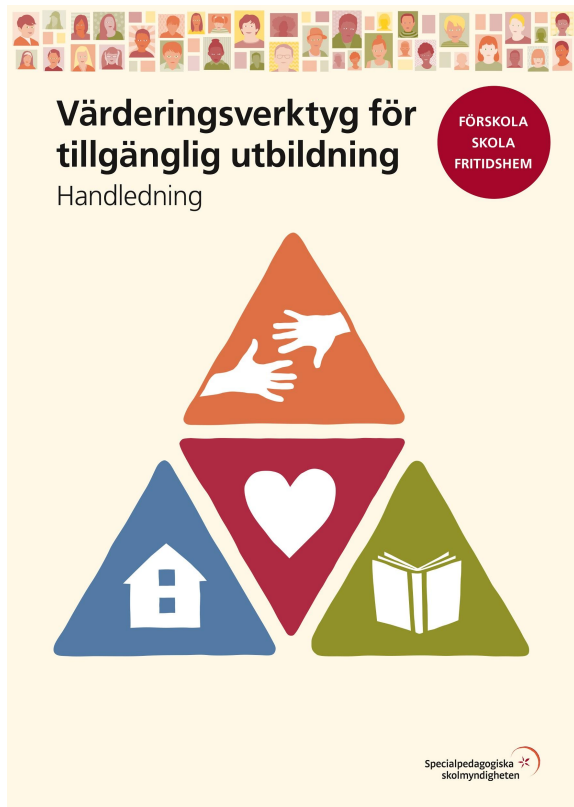
Ebba Almsenius

Leg. logoped

Utvecklings- och stödenheten, Härryda kommun

SPSM's värderingsverktyg

Förutsättningar för lärande

Rätten till lärande och trygghet

Delaktighet

Hälsa och lärande

Språk och Kommunikation

Meningsskapande och motivation

Kroppen i lärandet

Social miljö

Gemenskap

Begripligt sammanhang

Planerade aktiviteter
utanför förskole- och
skolområdet

Samverkan med hemmet

Normkritik och attityder

Pedagogisk miljö

Pedagogiska strategier
och stödstrukturer

Arbetslag

Olika sätt att lära

Lärverktyg

Digitalt lärande

Hjälpmedel

Fysisk miljö

Rum för lärande

Ljudmiljö

Visuell miljö

Luftmiljö

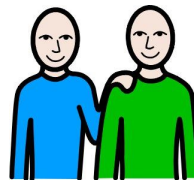
Utemiljö

SPSM's Tillgänglighetsmodell

Fokus
språklig och kommunikativ
tillgänglighet

Social lärmiljö

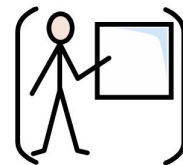
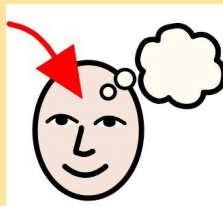
- AKK
- tydliggörande av händelseförlopp eller konflikter , t.ex. på rast
- bemötande, förståelse

Fysisk lärmiljö

- skyltar
- uppmärkning material
- strukturer, rutiner

Lärandet

Didaktisk lärmiljö

- språkutvecklande arbetssätt
- undervisningen/skolspråk
- stödstrukturer/stödmallar

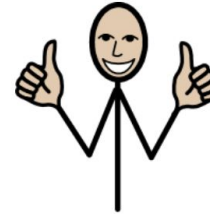
Ledning och stimulans - tillgänglig lärmiljö

Frågor vi bör ställa oss:

- Varför är inte eleven delaktig i undervisningen?
- För tråkigt eller meningslöst?
- Förstår inte?
- För svårt?

**Jag vill ha en
Känsla Av
SAMmanhang**

Meningsfullhet

Jag vill vara motiverad, känna mig delaktig och engagerad i det jag ska göra.

Begriplighet

Jag vill att det ska vara tydlig för mig så att jag förstår hur saker och ting hänger ihop och förstår varför jag ska göra olika saker.

Hanterbarhet

Jag vill känna att kraven möter mina förmågor, så att jag får lyckas och klara av olika uppgifter.

Social lärmiljö

- Klassregler/förhållningssätt i klassrummet
- kommunikationsmaterial
- reda ut-häfte
- känsloskalor
- fritids - förskoleklass
- rollekar
- rastaktivitet
- olikheter

SOCIAL LÄRMILJÖ

Organisationsnivå:

- Arbetas det aktivt med värdegrunden på skolan?
- Arbetar elevhälsan främjande och förebyggande?
- Hur arbetar man med att tillgänglighetsanpassa lärmiljöerna?

Gruppenivå:

- Hur arbetar man med elevers olikheter i klassen?
- Hur ser pedagogernas förhållningssätt ut?
- Modelleras socialt samspel och respekt?

Individnivå:

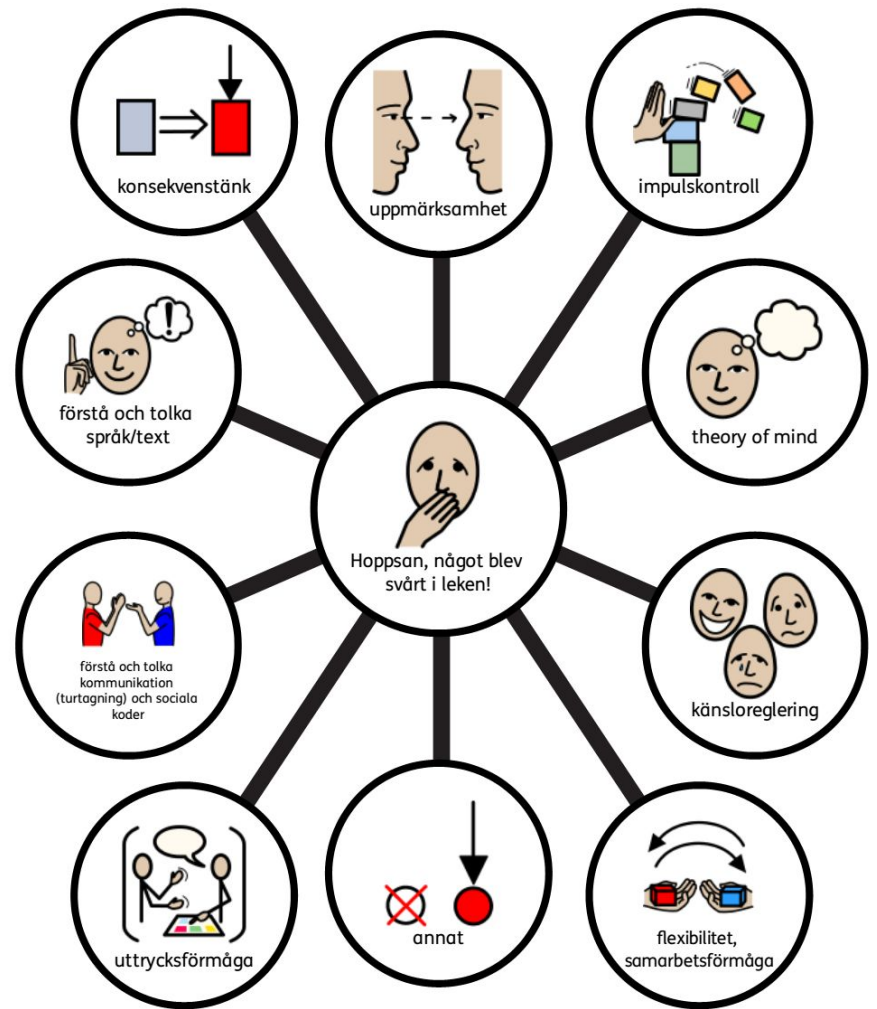
- Arbetar man med elevens förståelse för sitt fungerande?
- Arbetar man med att hitta alternativa strategier?
- Arbetar man aktivt med kommunikationsstöd?
- Känner sig eleven delaktig?

Vilka **förmågor** krävs
och
vilken **ingång** tar vi när
eleven inte uppför sig som
förväntat?

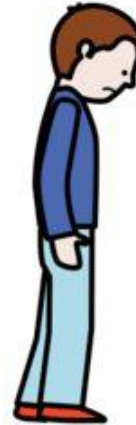
Du får inte hålla
ut alla pennorna
på golvet!

... eller...

Jag ser att det blir
svårt för dig nu, jag
hjälper dig att hitta
ett bättre sätt!

“Men vi måste ju markera inför de
andra barnen att han gör fel!”

Hur kan vi göra istället?

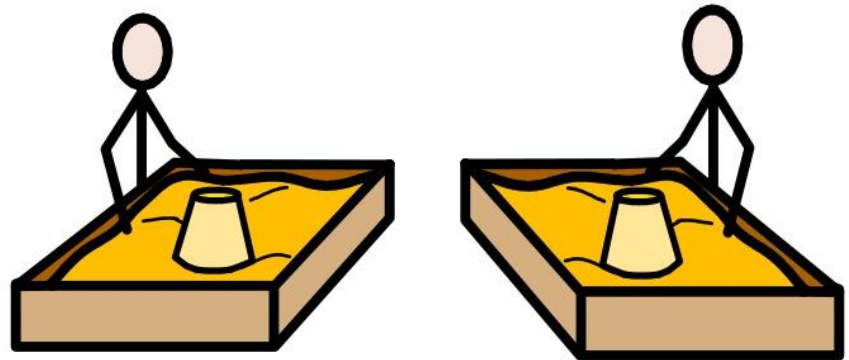
- Bekräfta barnen som blir ledsna
- Bygg förståelse för olikheter

“Jag ser att du blev ledsen nu. Ibland går det lite för fort. Han tränar ju på att hinna stoppa sina händer och fötter.”

“Vi gör så här istället!” - ge alternativa strategier

- Istället för att tillrättavisa - visa tillrätta (visa på önskvärt beteende)
- avleda
- plan B
- repliker - “Du kan säga såhär istället! - Jag blir arg på dig.”

Samtalspartnern som möjliggörare

- Responsiv kommunikationsstil

vänta och lyssna - visa förväntan

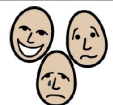
tolka och bekräfta kommunikativa
signaler snarare än orden

repetera och utvidga

ställa öppna frågor istället för
ja- och nej-frågor

imitera/spegla elevens känsloläge

locka fram kommunikation genom
att göra något oväntat/avledande

följa elevens intressefokus
- visa engagemang

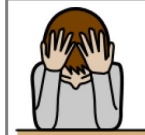
använda AKK - Alternativ och
Kompletterande Kommunikation

“Men hur ska jag säga då?”

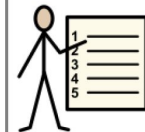
- kommentera som om du är en sportkommentator!
Verbalt och med AKK.

(Kommunikationsstrategierna finns att hämta gratis på www.symbolbruket.se → SYMBOLER → OMTALAT → I Relation till Lärande - kommunikationsstöd i undervisningen)

 Tolka och bekräfta
(strategier som du som mottagare i kommunikationen kan använda, även när kommunikationen inte är avsiktlig)

“Jag ser att något är fel. Du ser arg/frustrerad/ledsen/besviken ut. Vill du berätta?” (Tolka kommunikationen/avsikten och inte bara vad eleven säger. Ställ en fråga och låt erbjudandet om att berätta kvarstå, även om eleven inte vill berätta direkt.)

“Jag ser att du vill... Du får göra det sen! Nu vill jag att du...” (Tolka och bekräfta elevens vilja, även om du inte kan införliva viljan. Var tydlig med vad du vill att eleven ska göra.)

“Jag tror att du... Jag hjälper dig att...” (Observera elevens svårigheter och försök dig på en gissning om vad som sätter käppar i hjulet för eleven. Erbjud eleven din hjälp.)

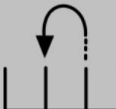
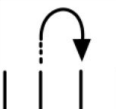
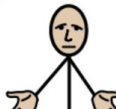
“Vill du fråga något? Jag tror att du vill fråga hur man gör.” (Ibland kan man behöva hjälpa eleven att komma på kommunikativa strategier som att fråga eller be om hjälp.)

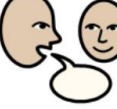
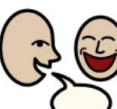
“Spelar ni Minecraft? Vad spännande det ser ut! Kan ni inte visa lite vad ni bygger?” (Kolla in vad eleverna intresserar sig för. Tolka och bekräfta elevernas intresse och visa engagemang och nyfikenhet.)

“Jag märker att du vill säga något nu. Försök komma ihåg vad du vill säga. Jag kommer till dig alldeles strax och då ska jag lyssna på dig.” (En del elever har stort behov av bekräftelse och har svårt att invänta sin tur. Tolka och bekräfta att eleven vill ha din uppmärksamhet och att du förstår att det är viktigt för eleven att få säga sitt.)

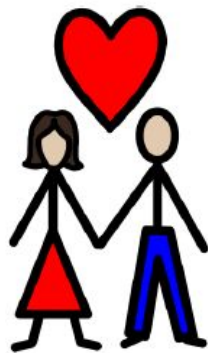
	Förebyggande/ligga steget före (strategier som du som sändare i kommunikationen kan använda)
	"Nu ska jag förbereda er på vad som händer sen." (Även om du som lärare har gått igenom dagens struktur så kan du behöva sammanhangsmarkera och förbereda inför rutinbrytande aktiviteter.)
	"Kan ni komma på vad som är nästa steg?" (Ta hjälp av eleverna att förbereda sig själva på övergångar eller kommande moment/aktiviteter.)
	"Jag behöver er hjälp..." (Låt eleverna känna att de tar ansvar.)
	"Så här brukar jag tänka så här när det blir svårt..." (Ge exempel på strategier när eleverna inte har förmågan att komma på själva.)
	"Jag vill fråga dig en sak..." (Presentera den kommunikativa funktionen "fråga" innan du ställer frågan. För en del elever är frågor mycket kravfyllda och ibland hinner de förbereda sig på att det är just en fråga som kommer, om man först presenterat syftet med sin kommunikation.)
	"Vi gör tillsammans först..." (Modella och gör tillsammans med eleverna, ibland många gånger, innan de lämnas till att göra helt på egen hand.)

Strategier för att förebygga och avleda konflikt

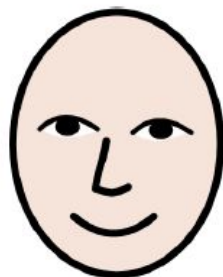
	Avleda/byta fokus (strategier som du som sändare i kommunikationen kan använda)
	"Jag ska berätta vad jag gjorde igår..." (Många elever tycker om att höra lärare berätta om sådant hen gör när hen inte är lärare.)
	"Jag vill berätta något spännande för er..." (De flesta elever spetsar öronen när något spännande eller mystiskt kommer på tal.)
	"Jag ska berätta något roligt/tokigt." (Avled med humor.)
	"Vet ni vad jag såg på youtube imorse?! Jag ska visa..." (Visa eleverna något som bryter deras fokus, men kanske ändå "lurar" in dem i undervisningen.)
	"Igår fångade jag en ny Pokémon!" (Avled genom att börja prata om sådant som intresserar eleven.)
	"När jag var liten..." (Många elever tycker om att höra om hur det var "förr i tiden".)

man

hetro

västerländsk

funktionell

vuxen

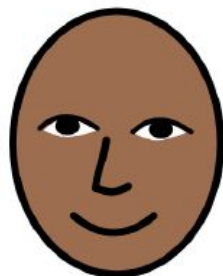
rik

kvinna

HBTQ

icke västerländsk

funktionsvariation

barn

fattig

FÖRHÅLLNINGSSÄTT I KLASSRUMMET

Kom ihåg
att det alltid kommer att
finnas de elever som vi
behöver hjälpa extra mycket
för att de ska lyckas och
klara av att följa reglerna!

Vi lyssnar på varandra och respekterar varandras åsikter även om vi inte håller med.

Jag tar ansvar för mitt eget arbete och tävlar bara mot mig själv.

Vi hjälper varandra.

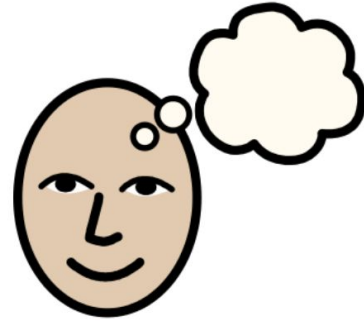

Vi ställer frågor om vi inte förstår. Ingen fråga är konstig eller dum!

Vi får tänka och tycka vad vi vill, men vi får inte säga kränkande saker till varandra.

Sociala
berättelser,
ritprat/datorprat
och seriesamtal
- gärna på
gruppnivå!

Jag får tänka vad jag vill...

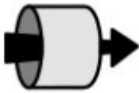
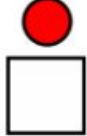
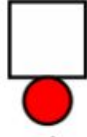
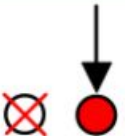
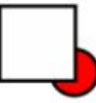

... men jag får inte säga vad jag vill, eftersom
ord kan sårta en annan människa.

Tydliggöra
vad en lek/aktivitet kan
innehålla och
hur en den kan
genomföras

ROLLEK - RESTAURANGEN

					
tågbanan	sätta ihop	gömma	genom	spännande	tokig
					
lok	åka, köra	leta	över	vill	rolig
					
tågvpn	tuta	byta	under	vill inte	tråkig
					
räls	krocka	snabb, fort	på	min tur	något annat
					
bro	tunnel	långsam	bakom	din tur	slut, färdig

halloween

klä ut

gömma

skrämma

spöke

skelett

läskig

rädd

häxa

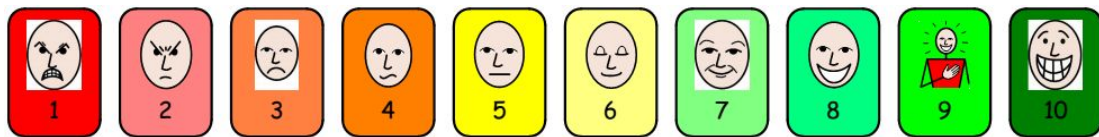
monster

bus eller godis

inte

Känsloskolor -

När det är svårt att sätta ord
på känslor

- “checka in” eleven på morgonen
- förebygg konflikter - ställ rimliga krav

Hur jag mår idag

Jag känner mig glad
eller motiverad.

Jag mår bra,
känner mig lugn.

Jag känner mig
stressad.

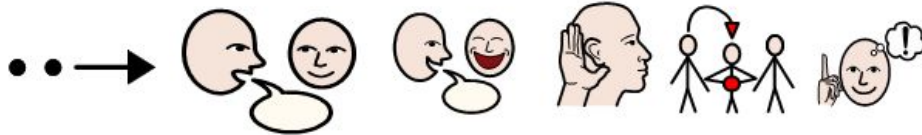
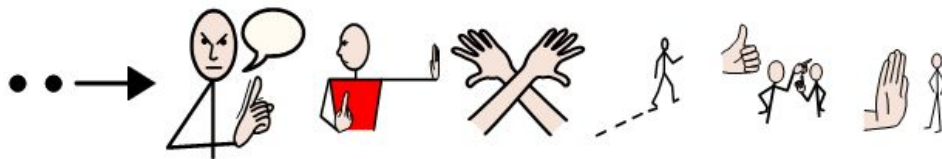
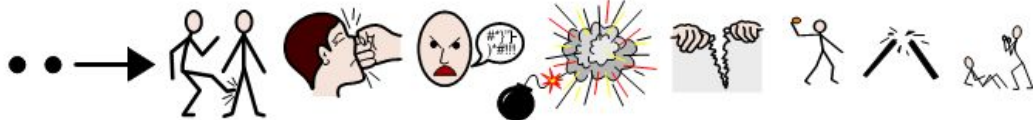
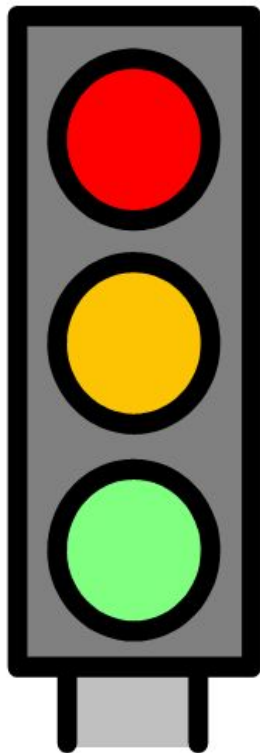
Jag känner mig
upprörd eller arg.

Jag mår jättedåligt,
orkar ingenting.

HUR SKA JAG GÖRA
ISTÄLLET?

Vad säger eleven själv?

- Hur fungerar eleven?
- Vilka situationer blir svåra?
- När lyckas eleven i relationer och socialt samspel?
- Hur upplever eleven sina egna och andras känslor?

Använd visuella skalor och strukturera frågandet!

Exempel på metoder:

- Samtalsmatta
- En femma kan få mig att tappa kontrollen

Reda ut missförstånd

När det uppstått **missförstånd** med eleven eller mellan elever. Hur kan vi på ett smidigt sätt reda i vad som hände?

Strukturerar frågandet!

När?

Var?

Vem?

Vad?

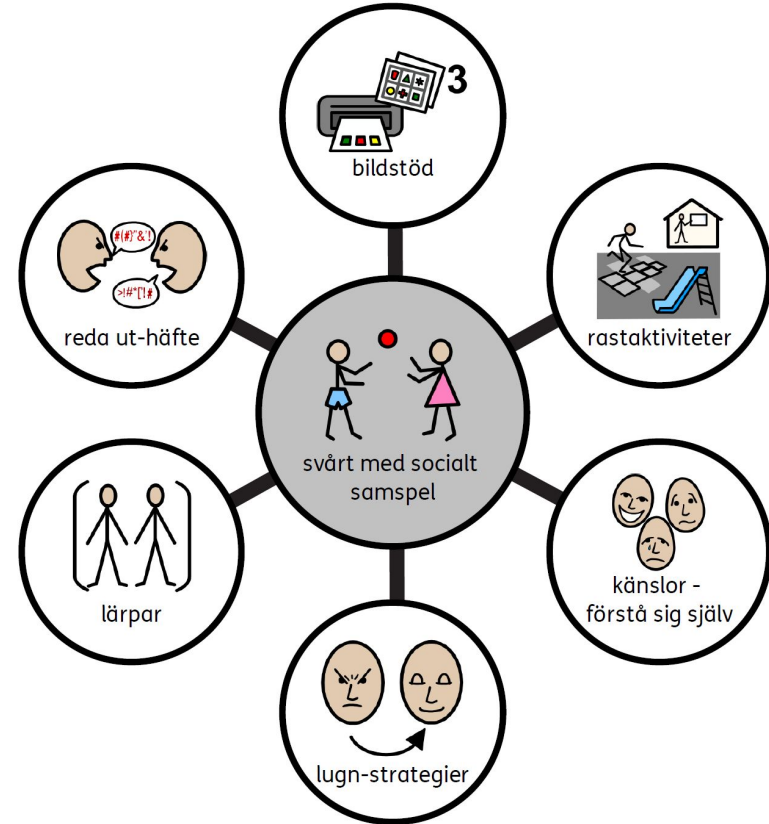
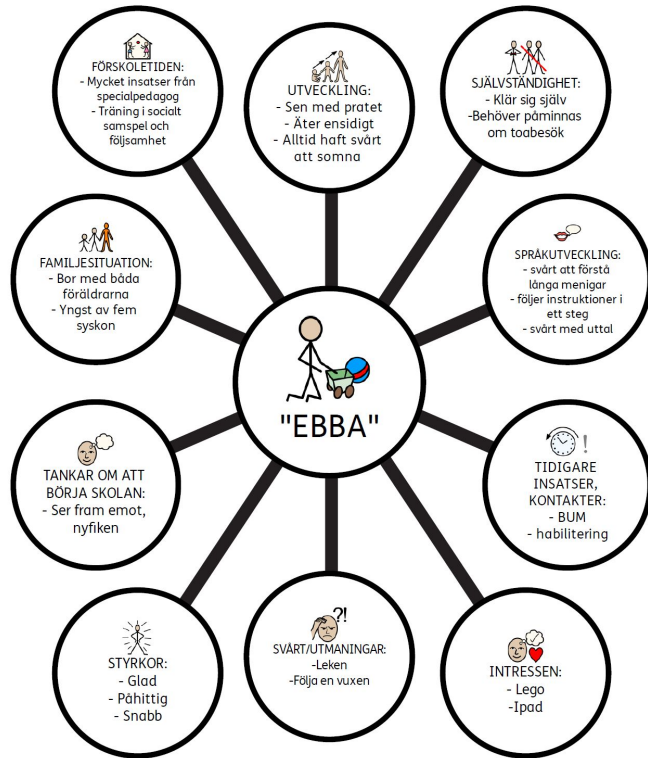
Hur kan vi göra istället?

Samverkan med vårdnadshavare

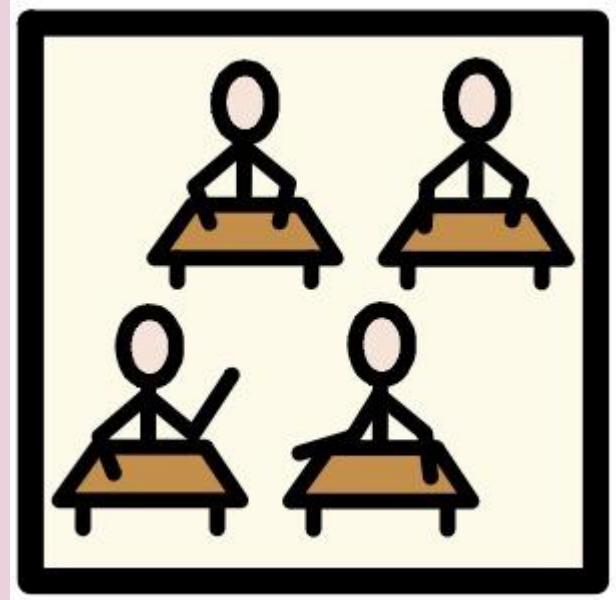
Exempel på hur vi arbetat utifrån oroskriterie
- återkoppling föräldrar

EXEMPEL - Överlämning

Fysisk lärmiljö

- ljudvolym
- schemabilder
- uppmärkning av material
- uppmärkning av lokaler
- strukturer - dagsschema, rutiner
- instruktioner, information
- lektionsstruktur (uppstart, genomförande, avslut)

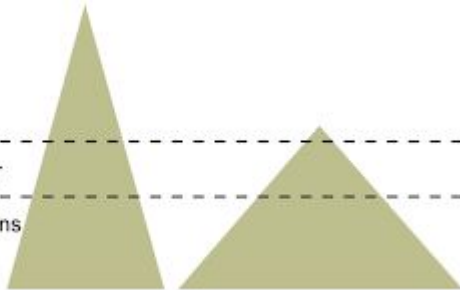

Alla elever ska få svar på
de här frågorna under sin
skoldag!

Särskilt stöd

Extra anpassningar

Ledning och stimulans
- tillgänglig lärmiljö

Var ska jag vara?

Vem ska jag vara med?

Vad ska jag göra?

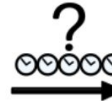
Vad ska jag lära?

Hur ska jag göra?

När ska jag göra det?

Hur länge ska jag göra det?

Vad ska jag göra sen?

Varför ska jag göra det?

Schema över dagens aktiviteter

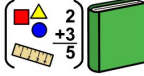
Övergripande veckostruktur för fritids

 Måndag	 Tisdag	 Onsdag	 Torsdag	 Fredag
 lekgrupper	 film	 skogen	 pyssel	 disco

Tydliggör och bryt ner instruktioner - checklista

... eller pekprata instruktionerna!

1 Hämta matteboken i din låda.

2 Öppna sidan **26** 26.

3 Räkna $3+1+2=$ ⁺⁺ **1 2 4 8 9** 1, 2, 4, 8, 9.
talen

4 Öppna sidan **29** 29.

5 Räkna $3+1+2=$ ⁺⁺ **4 10 13** 4, 10, 13.
talen

6 Visa Maria.

7 Hämta extrauppgift i bokhyllan.

Skapa ordning och reda

LJUDVOLYM I KLASSRUMMET

för hög ljudvolym, ingen
arbetsro

samtala, prata,
diskutera, resonera
med varandra, arbetsro

prata tyst, viska,
arbetsro

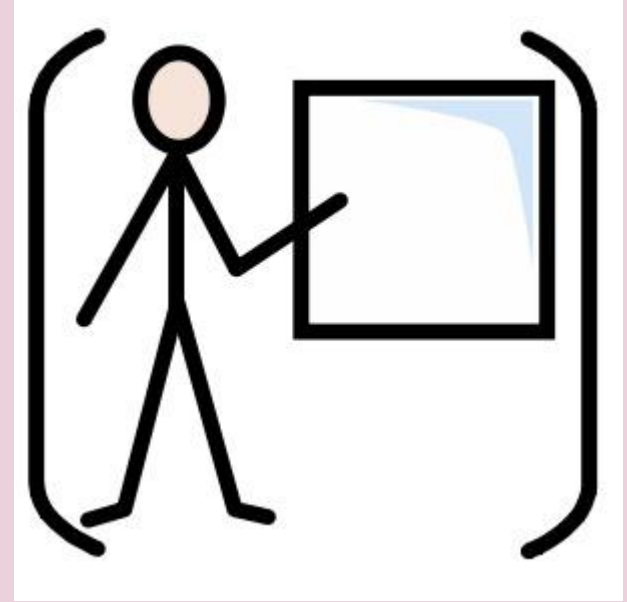

tyst, eget arbete,
tystläsning, arbetsro

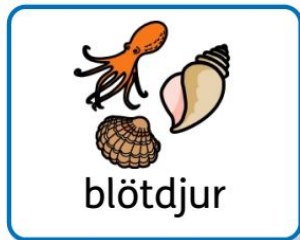
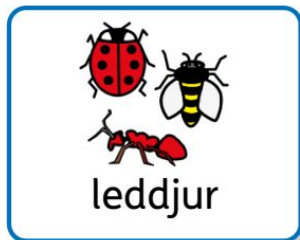
Didaktisk/pedagogisk lärmiljö

- Ämnesspecifika begrepp/skolspråk
- Ordförrådsträning
- Stödstrukturer för berättande
- Stödstrukturer i olika ämnen

Tydliggöra ämnesspecifika begrepp

RYGGRADSLÖSA DJUR

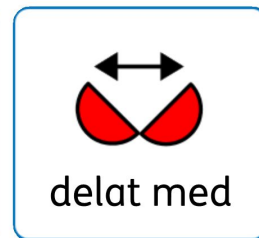
BRÅK

$$\frac{7}{10}$$

bråk

$$4 \div 2 =$$

division

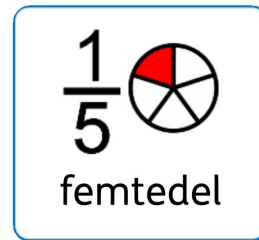
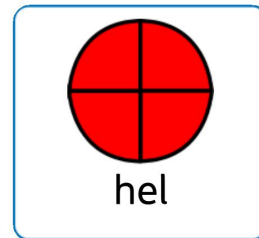

$$\frac{7}{10}$$

täljare

$$\frac{7}{10}$$

nämnare

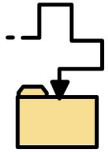
Ämnesövergripande ord

Ordförklaring

Förutse

Att innan något händer kunna räkna ut och förstå vad som kommer hända.

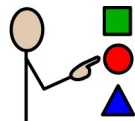
Navigera

Att föra något mellan olika ställen. Det kan vara ett fordon, till exempel en båt men också att man ska förstå olika delar och göra det i rätt ordning.

Reflektera

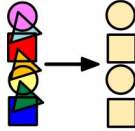
Att fundera och tänka på vad man har gjort eller sagt. Kan också betyda ljus som speglar sig i något.

Besluta

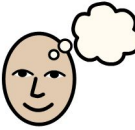
Att bestämma sig för något, till exempel vad man vill göra eller vad man tycker.

Ordförklaring

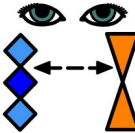
Förenkla

Att göra något enklare.

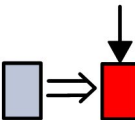
Visualisera

Att tänka på och se något som en bild, att föreställa sig något.

Jämföra

Att se vad som är lika och olika mellan olika saker eller händelser.

Konsekvenser

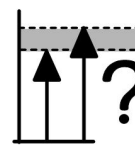
Att förstå och veta vad något leder till.

Ordförklaring

Representera

Att berätta vad någon annan tycker istället för att personen gör det själv. Kan också betyda att tävla för ett land eller en klubb.

Uppskatta

Att säga eller tänka hur mycket eller lite något kommer vara. Kan också betyda att tycka om något eller någon.

Åsikt

Att säga eller skriva något som man tycker och tänker.

Nämna

Att säga något och ge exempel på det man säger.

INLEDNING:
Vem handlar berättelsen om?

INLEDNING:
Vad vill huvudpersonen?

HANDLING:
Vilket problem uppstår?

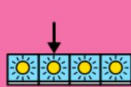
HANDLING:
Vem hjälper huvudpersonen
med problemet?

LÖSNING:
Hur löser sig problemet?

AVSLUT:
Hur slutar berättelsen?

Det var en gång...

... som...

När...

Som tur var...

Det visade sig...

Slutligen...

ett monster

en gris

ett spöke

en Pikachu

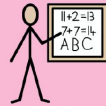
en grävmaskin

en superhjälte

en mamma

en lärare

en polis

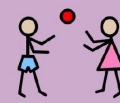
en prinsessa

en arg gammal
gubbe

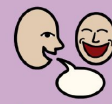
en busig flicka

lekte

pruttade

skämtade

skrämde

byggde

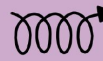
letade

besegrade

åt glass

rullade

hoppade

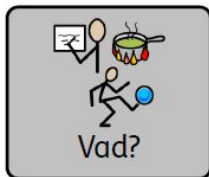
jagade

förvandlade

Vem?

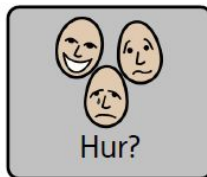
Vad?

Var?

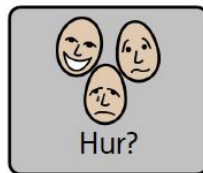
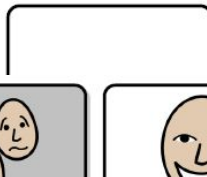
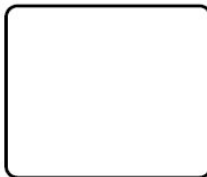
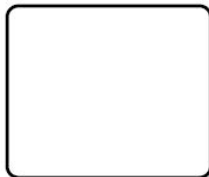
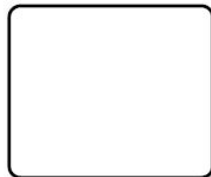

När?

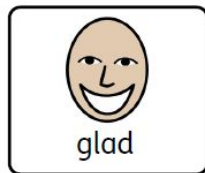

Hur?

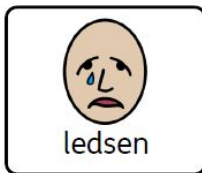
Träna berättarförmåga

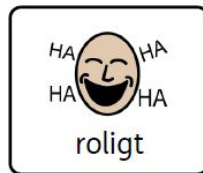
Hur?

glad

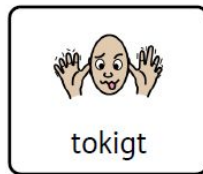
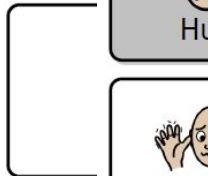
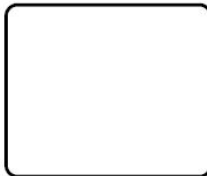
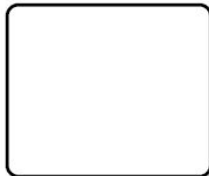
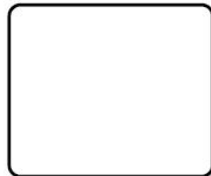
ledsen

roligt

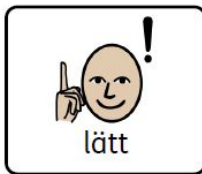
tråkigt

tokigt

svårt

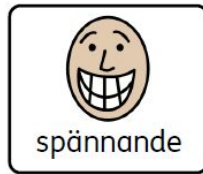
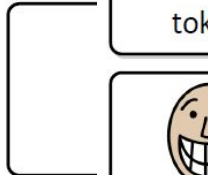
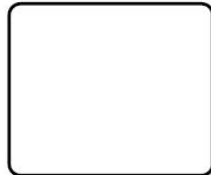
lätt

gillar

gillar inte

spännande

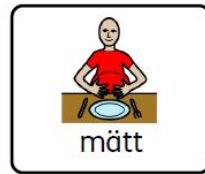
hungrig

törstig

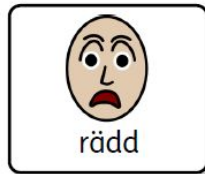
sugen

mätt

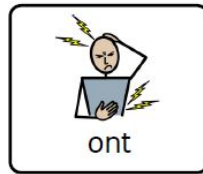
orolig

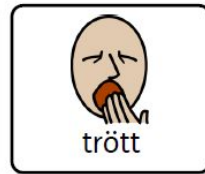
rädd

läskigt

ont

trött

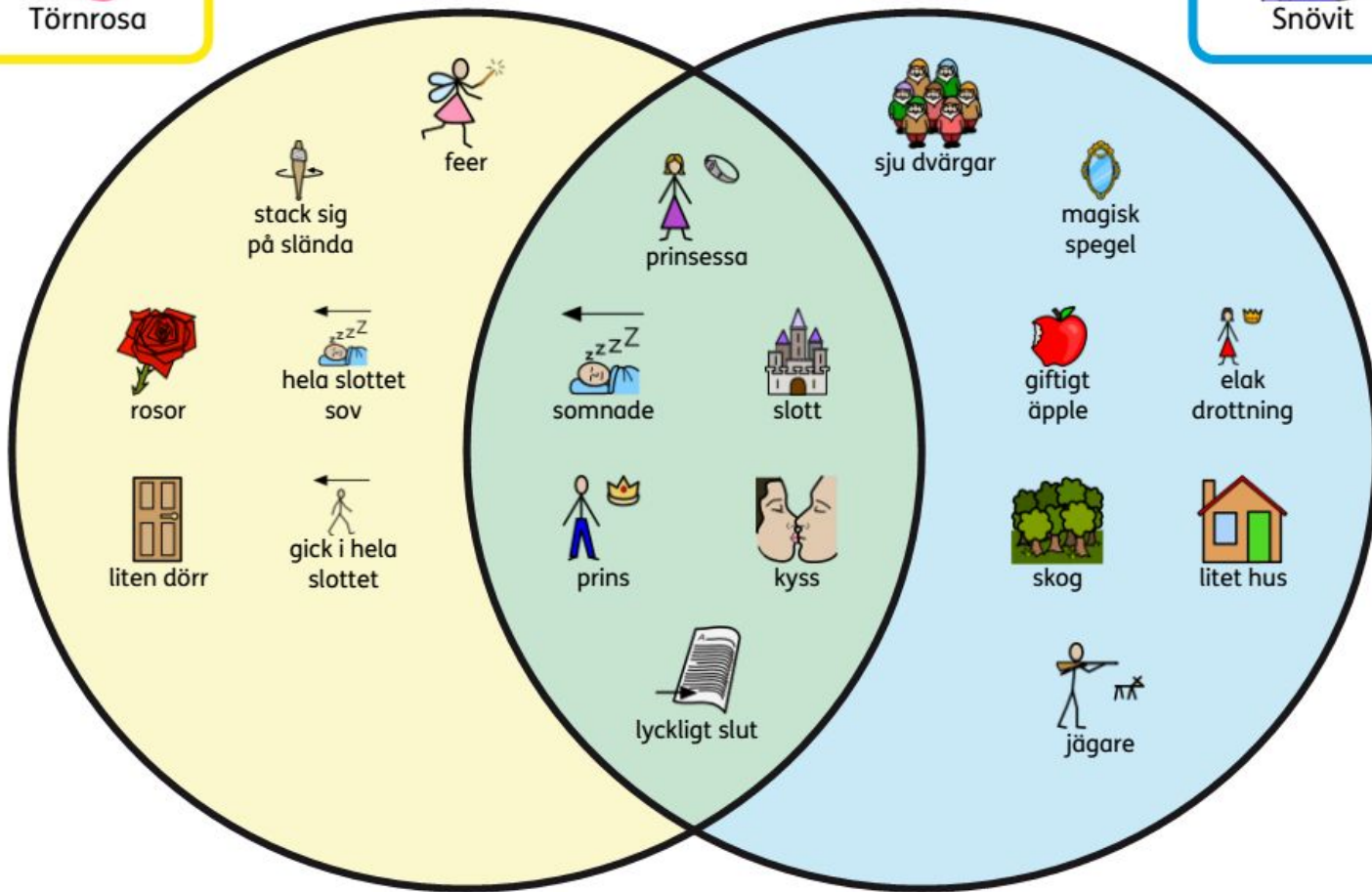

Törnrosa

Jämföra sagor

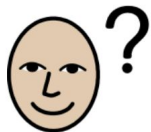
Snövit

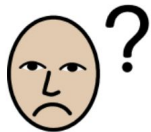
Aidan Chambers samtalsmodell

???

De fyra
grundfrågorna

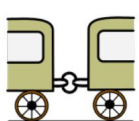
Var det något speciellt du gillade i boken?

Var det något speciellt du inte gillade?

Var det något du inte förstod eller tyckte var svårt?

Lade du märke till några mönster eller kopplingar?

Stödmallar för att jobba med språkets form - formulera sig muntligt eller i skrift

Exempel på meningar
att använda när du
formulerar svar

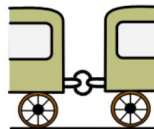
- Jag tyckte att boken var bra för att...
- Jag gillade kapitlet om...
- Jag uppskattade att huvudpersonen var så...

- Jag tyckte inte om att...
- Jag gillade inte när...
- Jag upplevde att författaren hade ett tråkigt språk, som inte riktigt fångade mig.

- Jag förstod inte riktigt avsnittet om...
- Jag tyckte att det var svårt att hänga med när...
- Jag upplevde att det var för många karaktärer, vilket gjorde mig förvirrad och jag blandade ihop dem emellanåt.

- Jag tyckte mig se ett samband mellan sagorna då båda handlade om...
- Det finns en koppling mellan sagorna eftersom de innehåller...
- Sagorna följer ett mönster då de utspelar sig...

 religion	 Helig symbol	 Helig skrift	 Helig plats	 Högtid	 Religiös ledare
 judendom	 Davidsstjärna	 tora	 synagoga	 hanukkah	 rabbin
 islam	 månskära	 koran	 moské	 eid al-fitr	 imam
 kristendom	 kors	 bibel	 kyrka	 jul	 präst

Tre världsreligioner

Titta på bilden och bocka för det rätta svaret

kyrka	moské	synagoga	månskärnan
			
kristendom ☐	kristendom ☐	kristendom ☐	kristendom ☐
islam ☐	islam ☐	islam ☐	islam ☐
judendom ☐	judendom ☐	judendom ☐	judendom ☐

imam	rabbin	präst	kors
			
kristendom ☐	kristendom ☐	kristendom ☐	kristendom ☐
islam ☐	islam ☐	islam ☐	islam ☐
judendom ☐	judendom ☐	judendom ☐	judendom ☐

eid al-fitr	jul	hanukkah	Davidstjärnan
			
kristendom ☐	kristendom ☐	kristendom ☐	kristendom ☐
islam ☐	islam ☐	islam ☐	islam ☐
judendom ☐	judendom ☐	judendom ☐	judendom ☐

Hur bedömer vi kunskaper?

Prov med flervalsoalternativ

Tre världsreligioner

Titta på bilden och bocka för det rätta svaret

Tora	Koranen	Bibeln	dop
			
kristendom ☐	kristendom ☐	kristendom ☐	kristendom ☐
judendom ☐	judendom ☐	judendom ☐	judendom ☐
islam ☐	islam ☐	islam ☐	islam ☐

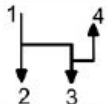
Nya testamentet	muslim	Gamla testamentet	profeten Muhammed
			
kristendom ☐	kristendom ☐	kristendom ☐	kristendom ☐
judendom ☐	judendom ☐	judendom ☐	judendom ☐
islam ☐	islam ☐	islam ☐	islam ☐

Moses	Gud	Jesus	Allah
			
kristendom ☐	kristendom ☐	kristendom ☐	kristendom ☐
judendom ☐	judendom ☐	judendom ☐	judendom ☐
islam ☐	islam ☐	islam ☐	islam ☐

Centralt innehåll - Kemi

	Kemin i vardagen och samhället
	Människans användning av energi- och naturresurser lokalt och globalt samt vad det innebär för en hållbar utveckling.
	Kemiska processer vid framställning och återvinning av metaller, papper och plaster. Livscykelanalys av några vanliga produkter.
	Olika faktorer som gör att material, till exempel järn och plast, bryts ner och hur nedbrytning kan förhindras.
	Processer för att rena dricksvatten och avloppsvatten lokalt och globalt.
	Innehållet i mat och drycker och dess betydelse för hälsan. Kemiska processer i människokroppen, till exempel matspjälkning.
	Vanliga kemikalier i hemmet och i samhället, till exempel rengöringsprodukter, kosmetika, färger och bränslen samt hur de påverkar hälsan och miljön.
	Hur man hanterar kemikalier och brandfarliga ämnen på ett säkert sätt.
	Aktuella samhällsfrågor som rör kemi.

Ge exempel på kunskapskravens progression

 Jag resonerar	 enkelt	 utvecklat	 välutvecklat
 om orsaker och konsekvenser			
 om likheter och skillnader			
 om samband och påverkan			
 om källors användbarhet			